

مجموعه تنقیحی

قانون اساسی

جمهوری اسلامی ایران

(چاپ هشتم)

مشمول بر:

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۸ با اصلاحات سال ۱۳۶۸؛
نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان؛
فهرست تفصیلی اصول قانون اساسی؛
فهرست تاریخی نظرات شورای نگهبان؛
زیرنویس‌های توضیحی و تنقیحی؛
واژه‌نامه تفصیلی و ...

معاونت حقوقی ریاست جمهوری

معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

آبان ماه ۱۴۰۱

شناسنامه کتاب

عنوان کتاب: مجموعه تنقیمی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

تهیه و تنظیم: امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

ناشر: معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت مقوقی

ریاست جمهوری

لیتوگرافی و چاپ: اداره چاپ و انتشار

چاپ اول: اردیبهشت ماه ۱۳۹۱

چاپ هشتم: آبان ماه ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰/۰۰۰ (ریال)

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۴۶-۳۸-۶

همکاران

تدوین و تنقیح	ممدته نوری - سید زحمان سلامت
آماده سازی	لیلا صمدی
لیتوگرافی و چاپ	علی ابراهیمی دهشیری - امسان گیلک مسینی - مسین کامیک
زیر نظر	مهدی مهدی زاده - سید زحمان سلامت

این معاونت مراتب تقدیر و سپاس خود را از آقایان سعید تقدیسیان، عباسعلی رحیمی اصفهانی، حمیدرضا شفیعی، مهرداد مستجاب الدعواتی، اکبر رسولی و سید محمد جعفر راشدی و خانم‌ها فاطمه منتضراسدی، فاطمه شمیری، مریم عامری، مهناز کردنائیج، سیده رحیم زاده، آزیتا خورشیدی و مهین احمدخمسه که در چاپ‌های پیشین این مجموعه و انواع و قطع‌های گوناگون آن حسب مورد تدوین، تنقیح و آماده‌سازی آن را برعهده داشته‌اند، اعلام می‌دارد.

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر برای معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری محفوظ است.

فیبا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان قرارداد: ایران، قوانین و احکام

Iran. Laws. etc

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه تنقیمی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مشتمل بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با اصلاحات سال ۱۳۶۸...: تهیه و تنظیم: امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات؛ تدوین و تنقیح: مهدی نوری، سید رحمان سلامت؛ زیرنظر: مهدی مهدی زاده، سید رحمان سلامت؛

مشخصات نشر: تهران: ریاست جمهوری، معاونت حقوقی، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، اداره چاپ و انتشار، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۲-۶۲۲-۷۸۴۶-۳۸-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: قانون اساسی- ایران

موضوع: Constitutions- Iran

شاسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات. اداره چاپ و انتشار

رده بندی کنگره:

شماره کتابشناسی ملی:

رده بندی دیویی:

%% %%

اداره چاپ و انتشار معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

نشانی: تهران- خیابان ولی عصر (عج) - قبل از چهارراه جمهوری اسلامی شماره ۱۱۵۸

دورنگار: ۶۶۴۹۲۷۰۷ - ۹۸۲۱ + تلفن: ۶۶۴۹۲۷۰۸ - ۹۸۲۱

کدپستی: ۱۳۱۶۷۶۷۱۴۵ پست الکترونیک: law@iripo.ir پایگاه اینترنتی: www.dotic.ir

پیشگفتار

تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران یکی از مهمترین رویدادها در تاریخ انقلاب اسلامی و به‌عنوان نقطه عطفی در تاریخ ملت ایران است. با حضور شکوهمند مردم در همه‌پرسی ۱۲ فروردین‌ماه ۱۳۵۸، نظام «جمهوری اسلامی» با رأی مثبت اکثریت قریب به اتفاق کلیه کسانی که حق رأی داشتند، به‌عنوان نظام سیاسی کشور پذیرفته شد. پس از آن با هدایت‌ها و تأکیدات بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی(ره)، انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی برگزار گردید و نمایندگان منتخب ملت در این مجلس، متن پیش‌نویس قانون اساسی را که توسط برخی انقلابیون طراز اول تهیه شده بود، مورد بحث و بررسی قرار دادند و پس از تصویب، آن را برای تأیید نهایی ملت به رأی عمومی گذاردند. در همه‌پرسی روزهای یک‌شنبه و دوشنبه یازدهم و دوازدهم آذرماه ۱۳۵۸ از مجموع آرای مأخوذه، ۹۹/۵ درصد نظر موافق خود را با این متن اعلام کردند و بدین ترتیب قانون اساسی نظام نوپای اسلامی، به تصویب نهایی مردم ایران رسید؛ قانونی که در کلام رهبر فقید انقلاب اسلامی به‌عنوان «بزرگترین ثمره جمهوری اسلامی» تعبیر گردید.

این قانون در سال ۱۳۶۸ به دستور امام خمینی(ره) و به منظور رفع نقایص و اشکالات، مورد بازنگری قرار گرفت و هم‌اینک متن قانون اساسی مصوب سال ۱۳۵۸ با اصلاحات سال ۱۳۶۸ (مشمول بر ۱۴ فصل و ۱۷۷ اصل)، به‌عنوان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران شناخته می‌شود.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به تصریح مقدمه آن «مبین نهادهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه ایران بر اساس اصول و ضوابط اسلامی

است که انعکاس خواست قلبی امت اسلامی می‌باشد و ملت با تمام وجود، نیل به آن را می‌طلبد و باید راهگشای تحکیم پایه‌های حکومت اسلامی و ارایه‌دهنده طرح نوین نظام حکومتی بر ویرانه‌های نظام طاغوتی قبلی گردد.» لذاست که اجرای کامل و دقیق تمامی یکصد و هفتاد و هفت اصل قانون اساسی به‌عنوان یک مجموعه منسجم، به‌هم‌پیوسته و متأثر از هم، می‌تواند به استقرار کامل نظام جمهوری اسلامی ایران منجر شود و حرکتی صحیح و شتابان را به سوی استقرار و توسعه عدالت، به‌عنوان کلی‌ترین و اصلی‌ترین هدف شریعت و نظام موجب شود. از طرفی، قانون اساسی به‌منزله یک میثاق ملی علاوه‌بر ایجاد وحدت و همگرایی در میان تمامی شهروندان، اعم از اقوام، گروه‌ها، اقلیت‌ها، احزاب، جمعیت‌ها و ...، نقش بی‌بدیلی به‌عنوان فصل‌الخطاب برعهده دارد. همچنین تفوق قانون اساسی به‌عنوان قانون عالی و برتر، به‌گونه‌ای است که همواره وضع، تفسیر، تبیین و تشریح قوانین و مقررات دیگر باید با آن سنجیده شود.

معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی رییس‌جمهور در راستای انجام تکالیف و مأموریت‌های محوله، تاکنون در چندین نوبت، حسب نیاز اقشار مختلف جامعه از جمله مدیران و کارشناسان اجرایی، استادان و دانشجویان حقوق و سایر علاقه‌مندان، مبادرت به تهیه و انتشار قانون یادشده در انواع و قطع‌های مختلف (اعم از رقی، وزیری و ...) نموده و مجموعه حاضر، چاپ هشتم قطع جیبی این اثر است. این مجموعه دارای ویژگی‌هایی به شرح ذیل می‌باشد:

اول- درج متن اصول سابق: با توجه به درج و اعمال اصلاحات سال ۱۳۶۸ قانون اساسی در متن مجموعه، برای فراهم شدن امکان تحلیل حقوقی و مقایسه بین اصول جدید و اصول سابق، متن اصول پیشین در زیرنویس‌ها درج شده است.

دوم - درج نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان: نظر به اینکه بر اساس اصل نود و هشتم قانون اساسی «تفسیر اصول قانون اساسی به‌عهده شورای نگهبان است و با تصویب سه‌چهارم آنان انجام می‌شود» تلاش شده است با استفاده از منابع معتبر و در دسترس، تمامی نظرات تفسیری شورای نگهبان، جمع‌آوری و در زیرنویس اصول مربوط درج گردد. مواردی نیز وجود دارد که شورای یادشده در مقام تفسیر اصول قانون اساسی، به حد نصاب سه‌چهارم دست نیافته، لذا نظرات مذکور وصف مشورتی یافته‌اند و علیرغم الزام‌آور نبودن این‌گونه نظرات، به منظور استفاده از مبانی استدلالی و سایر بهره‌برداریهای لازم، در مجموعه حاضر درج شده است. در این خصوص، سعی گردیده تفکیک دقیقی میان نظرات تفسیری و مشورتی صورت گیرد؛ ملاک عمل در این ارتباط، اولاً متن نظر و تصریح یا عدم تصریح به نوع نظر در آن، ثانیاً پاسخ شورای نگهبان به استعلام شماره ۷/۵۳۲۷ مورخ ۱۳۶۹/۸/۲۹ اداره حقوقی دادگستری (مندرج در ذیل اصل ۹۸) و ثالثاً کتاب «مجموعه نظریات شورای نگهبان» (چاپ دوم، ویرایش اول، تیرماه ۱۳۸۹) و سامانه جامع نظرات شورای نگهبان بوده است. در عین حال و در موارد ابهام یا تعارض میان ملاک‌های بالا، زیرنویس لازم درج شده است. لازم به ذکر است در راستای رعایت اختصار در این مجموعه، به آرایه متن نظرات صادرشده از سوی شورای نگهبان اکتفا گردیده و حتی‌الامکان از درج استعلام‌های انجام‌شده از شورای نگهبان اجتناب شده است.^(۱)

۱ - متن قانون اساسی، نظرات شورای نگهبان و استعلام‌های مربوط به نظرات از طریق سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران در سایت اینترنتی دولت (برای دستگاه‌های اجرایی) و نشانی اینترنتی ذیل (برای عموم مردم و علاقه‌مندان) قابل دسترسی رایگان است: www.qavanin.ir.

سوم - درج فهرست تفصیلی قانون اساسی: برای دسترسی سریع به محتوای کلی اصول قانون اساسی، فهرست تفصیلی اصول یکصد و هفتاد و هفت گانه مندرج در مجموعه، تهیه و در ابتدای آن درج شده است.

چهارم - واژه‌نامه تفصیلی: به منظور تسهیل و تسریع در دسترسی خوانندگان محترم به اصول مورد نظر، واژه‌نامه‌ای مبتنی بر کلمات مهم و کلیدی تهیه و در پایان مجموعه گنجانده شده است.

و در نهایت برای اینکه وظیفه روشنگری در تهیه این مجموعه تا حد امکان به صورت کامل اجرا گردد، در مواردی که بیان نظر تکمیلی و یا تنقیحی معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات ضرورت داشته، توضیحات لازم در زیرنویس اصول مرتبط همراه با علامت معاونت (☞) درج شده است.

امید است یکایک عزیزان و خوانندگان محترم با ارایه و اعلام نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خویش ما را در ادامه راه یاری فرمایند. (۱)

محمد دهقان

معاون حقوقی رییس جمهور

۱ - نظر، انتقاد و پیشنهاد خود را به نشانی: تهران - خیابان ولی عصر (عج)، قبل از تقاطع جمهوری اسلامی، شماره ۱۱۵۸ معاونت تدوین و تنقیح و انتشار قوانین و مقررات - کدپستی ۱۳۱۶۷۶۷۴۵۱ یا نشانی اینترنتی law@iripo.ir ارسال فرمایید. در ضمن دورنگار ۰۷-۶۶۴۹۲۷۰۷-۲۱-۰۰۹۸ و تلفن ۶۴۴۵۵۵۱۱-۲۱-۰۰۹۸ نیز آماده دریافت و استماع نظرات علاقه‌مندان و صاحب‌نظران می‌باشد.